

Nr 165

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder; given den 12 oktober 1973.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

CARL GUSTAF

G. E. STRÄNG

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas regeringens förslag till vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Dessa innefattar bl. a. selektiva sysselsättningsinsatser, betydande insatser på det sociala området samt åtgärder för att begränsa inflationen. Sammanlagt uppgår utgifterna härför till ca 2,5 miljarder kr., varav ca 1,5 miljarder kr. begärs som anslag på tilläggsstat I innevarande budgetår. Härutöver kommer ökade utgifter på förslagsanslag.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *vissa ekonomisk-politiska åtgärder* och anför.

Den svenska ekonomin fortsätter att stadigt förbättras. Detta återspeglas i sjunkande arbetslöshet, stigande sysselsättning, ökande industriinvesteringar och stigande kapacitetsutnyttjande inom företagen. Utrikes-handelssituationen är god. Den förda ekonomiska politiken har begränsat prisstegringarna så att de f. n. är de lägsta bland OECD-länderna. Några tecken på ekonomisk överansträngning föreligger dock inte, utan utrymme för en ytterligare expansion torde föreligga i första hand på den offentliga sektorns och den privata konsumtionens områden.

Av vikt är att det samhällsekonomiska utrymmet för fortsatt expansion utnyttjas på ett väl avvägt sätt och används för att främja medborgarnas välfärd. I avstämningen av långtidsutredningen, som behandlades i den reviderade finansplanen för 1973, visades att det även långsiktigt sett finns förutsättningar att tillgodose angelägna konsumtionsbehov. Det aktuella ekonomiska läget medger att ytterligare välfärdsskapande åtgärder på olika samhällsområden nu kan genomföras. Regeringen föreslår att en fortsatt utbyggnad av samhällets åtgärder för att trygga medborgarnas utkomst sker genom en förstärkning av den offentliga och privata konsumtionen, genom en ytterligare utbyggnad av den selektiva sysselsättningspolitiken och genom en intensifiering av kampen mot inflationen.

Bland de åtgärder regeringen föreslår för att *främja medborgarnas välfärd* kan nämnas:

En stark satsning på kommunal service för äldre och handikappade
Ett ökat stöd till byggande och drift av daghem och större insatser för kommunala familjedaghem

Särskilda insatser för att skapa en mera barnvänlig boendemiljö

Särskilda insatser på skolans område inriktade på att förbättra skolans inre arbete

Höjning av de allmänna barnbidragen och studiebidragen

Vidare föreslås en fortsatt satsning på industriella och samhällsliga basinvesteringar.

I rådande ekonomiska läge är det en viktig uppgift för *sysselsättningspolitiken* att underlätta anpassningen mellan de arbetssökande och de lediga platserna samt att skapa arbetstillfällen för de grupper som även under högkonjunkturen har särskilda problem på arbetsmarknaden.

Därför föreslås en kraftig förstärkning av den aktiva sysselsättningspolitiken. Förstärkningen får framför allt en inriktning på kvinnor och ungdomar, på tjänstesektorn och byggsektorn.

Arbetsförmedlingarna får ökade resurser. Erfarenheterna visar att en utbyggd och mera aktiv förmedling i delvis nya former kan vara ett verksamt medel för att ta ner arbetslösheten. Detta gäller särskilt för kvinnor och ungdomar.

Beredskapsarbetena utvidgas kraftigt och får en delvis vidgad form genom en starkare inriktning på tjänstesektorn. Bl. a. får vårdpersonal tillfälle till utbildning och därigenom uppkomna vakanser fylls genom kommunala beredskapsarbeten.

Vidare föreslås ökade byggnadsarbeten inom skolområdet och kulturområdet, ökade väginvesteringar och en tidigareläggning av affärsverkens investeringar. Därutöver tillkommer ökade statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk och till miljövårdande åtgärder inom industrin.

Det är framför allt genom utbyggnaden av den offentliga sektorn som en ökning av antalet sysselsättningstillfällen äger rum. Det finns i vårt samhälle många områden där en förbättring av samhällets service till människorna ger stora välfärdsvinster. De nya grupper som kommer ut på arbetsmarknaden utgör dessutom en tillgång som genom den föreslagna utbyggnaden av den offentliga sektorn mobiliseras för viktiga välfärdsförbättringar. Detta förutsätter emellertid i sin tur en stark och slagkraftig industrisektor.

Det är vidare angeläget att *bekämpa inflationen*. Detta bör ske på ett sådant sätt att inflationens verkningar för de stora löntagargrupperna och för särskilt utsatta grupper mildras samtidigt som ökad sysselsättning och ekonomiska framsteg främjas. Den fortsatta kampen mot prisstegringar innefattar — förutom redan redovisat förslag att slopa folkpensionsavgiften i syfte att skapa förutsättningar för en lugnare avtalsrörelse — prisstopp på trävaror i syfte att påverka kostnadsutvecklingen inom byggnadssektorn, förslag om fortsatt prisstopp på viktiga baslivsmedel samt förslag om åtgärder för att begränsa effekterna av hyreskostnadsstegringen för barnfamiljer med begränsade inkomster.

De åtgärder som regeringen föreslår för att bygga ut den sociala välfärden, förbättra sysselsättningen och dämpa prisstegringarna har utformats med tanke på att särskilt stödja följande grupper:

De *äldre och handikappade* stöds genom förbättrade servicemöjligheter. Prisstoppet på baslivsmedel är av stor betydelse för dessa grupper.

Stor betydelse i detta sammanhang har givetvis även det särskilda standardtillägg för folkpensionärer som föreslagits utgå vid årsskiftet.

För *kvinnorna* får insatserna stor betydelse. Utbyggnaden av barnomsorgen och förstärkningen av arbetsförmedlingen är åtgärder ägnade att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Genom den föreslagna inriktningen av den offentliga sektorns utbyggnad ökar antalet arbetstillfällen i områden av särskilt intresse för kvinnornas efterfrågan på sysselsättning.

De höjda barnbidragen och bostadstilläggen, prisstoppet på viktiga livsmedel, insatserna för en bättre skolmiljö och boendemiljö, utbyggnaden av barnomsorgen får överhuvud taget ses som en strävan att skapa *ett barnvänligare samhälle*.

Som en allmän bakgrund till de föreslagna åtgärderna vill jag först redogöra för den ekonomiska utvecklingen under 1973 och de bedömningar som nu kan göras för utvecklingen under 1974.

Den prognos som redovisades i den reviderade finansplanen om en starkare ekonomisk tillväxt inom OECD-länderna under 1973 har i allt väsentligt bekräftats av den hittillsvarande utvecklingen. Sålunda har utvecklingen i Förenta staterna kommit att ligga i linje med den kraftiga expansion som förutsattes. Betalningsbalansen, som utgjort ett centralt problem i den amerikanska ekonomin, har under inverkan av bl. a. de inträffade växelkursförändringarna kommit att avsevärt förbättras.

Inom Västeuropa har den väntade ökningen i den ekonomiska aktiviteten förverkligats eller t. o. m. i vissa fall blivit kraftigare än vad som förutsågs i våras. Detta senare gäller exempelvis Storbritannien som nu beräknas få en tillväxt under 1973 på ca 6 %. De successiva nedskrivningarna av pundvärdet synes ha bidragit till en snabb uppgång i exportvolymen som dock inte varit tillräcklig för att kompensera de snabbt stigande importkostnaderna. Den tidigare, kraftiga expansionen av konsumtionen avlöses nu alltmer av uppgången inom exporten och även av en kraftig ökning av näringslivets investeringar.

Även i Västtyskland pekar utvecklingen på att tillväxten blir något snabbare än vad som tidigare förutsetts. Ett minskat hushållssparande har bidragit till att driva upp den privata konsumtionen samtidigt som investeringarna expanderat kraftigt. Trots de successiva valutakursjusteringarna, som sedan 1969 medfört en effektiv uppvärdering av D-marcken med nära 30 % gentemot andra valutor, har exportens volym fortsatt att stiga i snabb takt. Växelkursförändringarna har sålunda hittills inte medfört någon begränsning i de västtyska överskotten i utrikeshandeln.

För de övriga länderna i Västeuropa gäller i stort sett fortfarande den utvecklingsbild som presenterades i den reviderade finansplanen med tämligen likartade ökningstal för produktionen på 4—6 % under 1973.

Utvecklingen på prissidan synes däremot ha skärpts ytterligare i förhållande till den som väntades i våras. Prisstegringarna har över lag blivit betydande. I Storbritannien ligger uppgången i konsumentprisindex under den senaste 12-månadersperioden på nära 9 %. I såväl Frankrike som Västtyskland ligger prisstegringarna på över 7 %. T. o. m. i Förenta staterna, som tidigare bedömdes få en i förhållande till Västeuropa relativt lugn prisutveckling, har konsumentpriserna stigit med ca 7 1/2 %. Under den allra senaste tiden har prisstegringarna i dessa länder varit ännu kraftigare än vad som framgår av dessa tal.

Den internationella råvaruprisnivån har stigit utomordentligt snabbt under det senaste året. Råvaruprisindex ligger nu inemot 40 % över nivån för ett år sedan. Flera omständigheter tyder emellertid på en lugnare utveckling framöver. För vissa varor synes t. o. m. stegringarna ha avstannat, men genomslagen på konsumentpriserna av de tidigare uppgångarna har ännu inte skett fullt ut, varför man även fortsättningsvis får räkna med fortsatta, internationella konsumentprisstegringar.

För att bekämpa inflationsutvecklingen har en rad länder tillgripit långtgående ekonomisk-politiska åtgärder. Den amerikanska regeringen återinförde i somras ett temporärt prisstopp på konsumtionsvaror kompletterat med exportkontrollerande och produktionsstimulerande åtgärder för att förekomma riskerna för ett otillräckligt utbud av de berörda varorna. Samtidigt har kreditpolitiken skärpts och räntenivån drivits upp.

Även i Västeuropa har flertalet länder börjat föra en alltmer restriktiv politik. Penning- och kreditpolitiken har skärpts. De offentliga utgiftsstegringarna har begränsats samtidigt med att olika skattepolitiska åtgärder har vidtagits. Vidare har en rad länder till följd av bl. a. kortsiktiga variationer i valutaströmmarna tvingats till utomordentligt kraftiga räntehöjningar. I Frankrike uppgår nu det officiella diskontot till 11 % och i Storbritannien den lägsta utlåningsräntan till 11 1/2 %.

Enligt vad som nu kan bedömas kommer denna restriktiva politik att endast i begränsad omfattning dämpa expansionen under 1973. Däremot har man anledning förmoda att skärpningen i politiken kommer att bidra till en dämpning av tillväxttakten under 1974. I samma riktning verkar även det förhållandet att kapacitetsreserverna i allt större utsträckning tagits i anspråk. Man kan nu räkna med att länderna i Västeuropa kommer att öka sitt samlade produktionsresultat med ca 6 % under 1973. För 1974 kan man räkna med en tillväxt som ligger ca 1 à 2 % lägre.

För Sveriges vidkommande har den höga ekonomiska aktiviteten i omvärlden under 1973 medfört en fortsatt mycket expansiv exportutveckling. Det finns nu anledning att räkna med en så kraftig uppgång som 17 % i volym räknat. Samtidigt har importen inte utvecklats i fullt den takt som förväntades i våras. Ökningen kan nu beräknas till ca 9 %. Prisutvecklingen för importen har visserligen blivit något snabbare än i den tidigare bedömningen men sett från betalnings-

balanssynpunkt motvägs detta av såväl den kraftiga ökningen i exportvolymen som av kraftiga prisstegringar på vissa delar av denna. Bytesbalansens överskott kan nu beräknas bli väsentligt högre än vad som tidigare bedömdes som sannolikt.

Utvecklingen på utrikeshandelns område har medfört att förväntningarna om en expansiv industrikonjunktur under 1973 kommit att infrias. Det första halvårets utveckling ligger nära prognoserna och den senast utförda konjunkturbarometern antyder en fortsatt expansion för återstoden av året. Vad som nu är känt om industriinvesteringarna har inte heller givit anledning till någon revision av den i våras gjorda bedömningen om en kraftig uppgång på detta område. Beträffande lagerinvesteringarna har dock den förutsedda uppgången ännu inte kommit till stånd i någon påtaglig utsträckning.

För de kommunala investeringarna får man sannolikt räkna med att utvecklingen blir svagare än vad som beräknades i våras. Dessa kan nu antagas minska med ca 6—8 % i jämförelse med 1972. Enligt vad som nu kan bedömas kommer även bostadsbyggandet att bli något lägre än vad som beräknades tidigare i år.

Det är emellertid i första hand i fråga om den privata konsumtionen som man nu synes ha anledning att göra en något annan bedömning än i våras. I den reviderade finansplanen beräknades att dessa utgifter till följd av en relativt kraftig uppgång i hushållens reala disponibla inkomster skulle komma att stiga med 4 1/2 % mellan 1972 och 1973. Den hittills observerade utvecklingen under 1973 pekar emellertid mot att ökningen av den privata konsumtionen kommer att stanna vid ca 2 1/2 %. Samtidigt har emellertid inget framkommit som skulle motivera någon förändrad bedömning av de reala disponibla inkomsternas utveckling, vilket således skulle innebära att en ny, kraftig och oväntad ökning av hushållssektorns sparande skulle inträffa under 1973.

Den föregående uppgången i sparkvoten inträffade under 1971 och var då i stort sett oförutsedd. Under 1972 skedde en viss mindre nedgång i hushållens sparande. För 1973 förutsattes ett i stort sett oförändrat sparande vilket innebar att ökningarna i hushållens inkomster skulle komma att utnyttjas för i stort sett motsvarande öknings i den privata konsumtionen. Detta förefaller således i endast begränsad omfattning bli fallet. Dessa svårförutsägbara kastningar i hushållens konsumtionsbeteende får genom den privata konsumtionens tyngd betydande återverkningar på den totala efterfrågans utveckling. Detta har medfört att den ekonomiska politiken under senare år ställts inför svårare problem än tidigare. Detta förhållande understryker att denna politik även fortsättningsvis måste ges en inriktning mot en flexibilitet i handlandet och en hög beredskap gentemot oförutsedda händelser.

Sammantaget innebär den bild som nu avtecknar sig för 1973 en något lägre uppgång i den totala efterfrågan än vad som förutsågs i den

reviderade finansplanen — bruttonationalproduktens ökningstakt kan nu uppskattas till ca 4 % — samtidigt som efterfrågans sammansättning blivit annorlunda med en kraftigare uppgång i exporten och en långsammare ökning i den inhemska efterfrågan.

Underlaget för en säkrare bedömning av den ekonomiska utvecklingen i Sverige under 1974 är ännu ofullständigt. Jag vill dock beröra vissa tendenser som nu kan skönjas.

Mot bakgrund av den internationella utvecklingen kan man förvänta att exportens ökningstakt under 1974 blir lägre än den ovanligt stora uppgång som kunnat noteras hittills i år. Man torde dock kunna räkna med att ökningstakten även under nästa år blir betydande och att exporten kommer att utgöra ett av de mest expansiva efterfrågeområdena inom den svenska ekonomin. Samtidigt kommer sannolikt importen att skjuta fart till följd av en trolig lageruppyggnad och en högre konsumtion. Enligt vad som nu kan bedömas framstår emellertid en viss förbättring i bytesförhållandet som sannolik, vilket sammantaget skulle leda till att överskottet i bytesbalansen endast skulle undergå en smärre nedgång i förhållande till 1973 års mycket höga nivå. Eftersom priserna på en rad viktiga export- och importvaror ännu inte fastställts är det dock för tidigt att med någon större grad av bestämdhet uttala sig om denna utveckling.

Inom investeringsområdet förefaller det troligt att de privata investeringarna — och då i synnerhet industriinvesteringarna — under 1974 kommer att uppvisa samma eller möjligen något högre ökningstakt. En ganska betydande lageruppyggnad förutses även komma att ske. Under inflytande av den kraftiga exportkonjunkturen 1973 förefaller nämligen lagren ha sjunkit till en mycket låg nivå med ett därav förorsakat behov av en påfyllnad under 1974.

Den privata konsumtionens utveckling under 1974 kommer att bestämmas av förhållanden som nu är svåra att bedöma. Dels kommer lönerörelsen att ha en stor betydelse för utvecklingen av hushållens disponibla inkomster, dels leder den ökade osäkerheten om hushållens sparbeteende till en motsvarande osäkerhet i fråga om konsumtionsutvecklingen. En fortsatt ökning av sparbenägenheten framstår inte, som man nu kan bedöma, som särskilt sannolik. Om ett sådant antagande skulle vara riktigt så bör den privata konsumtionens ökningstakt 1974 kunna komma att ansluta sig till ett mera normalt utvecklingsmönster.

Även utvecklingen på byggsidan under 1974 är på nuvarande stadium svår att överblicka. Den kommunala budgetberedningen är exempelvis ännu inte avslutad. Mycket talar dock för en fortsatt svag utveckling för de kommunala investeringarna. Bostadsbyggandet kommer enligt vad som nu kan bedömas att fortsätta att ligga på en i förhållande till tidigare låg nivå.

Sammantaget skulle dessa olika utvecklingstendenser innebära att den svenska ekonomin kan förväntas växa med 4 à 5 % mellan 1973 och 1974. Bilden synes dock även fortsättningsvis vara splittrad med fortsatt kraftiga uppgångar på exportens och näringslivsinvesteringarnas områden och med en svag eller t. o. m. i vissa fall ytterligare vikande utvecklingstendens på byggområdet.

Den ökade industriella aktiviteten under 1973 har — om än med en viss eftersläpning — lett till en ökad efterfrågan på särskilt yrkesutbildad arbetskraft inom industrisektorn. Antalet lediga platser inom industrin låg sålunda 50 % högre i september 1973 än under motsvarande tid året innan. Arbetslösheten bland industriarbetare har minskat. Arbetslösheten i industrikassorna låg i september 1973 ca 15 % lägre än vid motsvarande tid förra året. Den förbättring som skett beror i första hand på utvecklingen inom verkstadsindustrin.

Trots de problem av såväl aktuell som mer långsiktig natur som byggnadsindustrin nu står inför har läget på byggarbetsmarknaden utvecklats i gynnsam riktning. Antalet lediga platser har under 1973 legat högre än under de bägge föregående åren samtidigt som antalet arbetslösa byggnadsarbetare varit lägre. Fortfarande är emellertid antalet arbetslösa byggnadsarbetare väsentligt större än antalet lediga platser inom näringen och den relativa arbetslösheten ligger högre än inom andra näringsgrenar. Att en förbättring ändå kunnat uppnås torde i stor utsträckning bero på att byggnadsarbetarkåren kunnat krympa så snabbt. Under första halvåret i år minskade det totala arbetskraftsbudet i branschen med 5,5 % i förhållande till förra året.

När det däremot gäller utvecklingen inom tjänstemannakassorna har en viss ytterligare ökning av arbetslösheten inträffat. Konjunkturbarometrarna visar dessutom att det praktiskt taget inte finns några företag som redovisar brist på tjänstemannapersonal.

Utvecklingen av arbetslösheten bland de oförsäkrade innebär en viss nedgång under loppet av 1973 i jämförelse med 1972. Minskningen är påtaglig för de oförsäkrade männen. Däremot har antalet oförsäkrade kvinnor som anmält sig som sökande vid arbetsförmedlingarna ökat i förhållande till förra året vilket i allt väsentligt torde återspegla den mer aktiva attityd i arbetssökandet som många kvinnor visat. Detta har också lett till att skillnaden mellan de arbetslöshetstal som redovisas i arbetskraftsundersökningarna resp. förmedlingsstatistiken minskat under senare tid. Den vid förmedlingarna registrerade arbetslösheten torde dessutom ha påverkats av de olika insatser som gjorts från förmedlingarnas sida att effektivisera verksamheten och nå ut till de arbetssökande och av samhällets lokaliseringspolitiska insatser.

Den mer expansiva fas som i första hand industrin f. n. befinner sig i kommer även i fortsättningen att leda till en ökad arbetskraftsefter-

frågan och därigenom ytterligare förbättra sysselsättnings- och arbetslöshetssituationen inom denna sektor. Den bedömning som kan göras av utvecklingen inom byggnadsbranschen går däremot i motsatt riktning. Sammantaget kan man räkna med en — bortsett från säsongmässiga variationer — fortgående minskning av arbetslösheten.

Vid utformningen av sysselsättningspolitiken är det viktigt att beakta att en allt större del av de vid arbetsförmedlingen anmälda arbetssökande utgörs av personer för vilka särskilda samhällsinsatser är nödvändiga för att de skall kunna beredas sysselsättning eller av personer som ställer särskilda villkor beträffande arbetstidens längd, förläggning, arbetets art och arbetsplatsens belägenhet. Vidare måste man beakta de speciella insatser som behövs för att på olika sätt främja de handikappades inlemmande i det normala yrkeslivet. Sådana insatser ger allt bättre resultat i takt med det ökande nyrekryteringsbehovet inom näringslivet.

Den bild som nu kan tecknas av den ekonomiska utvecklingen under det framförliggande året tyder sålunda på en gynnsam konjunkturutveckling med en god ekonomisk tillväxt, en förbättrad sysselsättningsituation och en tillfredsställande utrikesbalans. Bilden är emellertid inte entydig; det finns också spänningar och osäkerhetsmoment i ekonomin. Centrala uppgifter för den ekonomiska politiken måste vara att söka motverka de balansrubbande inslagen i utvecklingen och att sålunda bekämpa inflationen och med en selektiv sysselsättningspolitik stödja anpassningen av utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden liksom att skapa förbättrade sysselsättningsmöjligheter på områden med svag efterfrågan. Det är vidare en central uppgift att säkerställa en över tiden jämnare konsumtionsutveckling och ge den en välfärdspolitisk inriktning. I detta inryms såväl en ökad satsning på angelägna samhälleliga områden som en förstärkning av konsumtionsmöjligheterna hos särskilda grupper i samhället. Liksom hittills är det vidare angeläget att stödja den industriella expansionen.

Som jag inledningsvis erinrade om har regeringen redan vidtagit åtgärder eller lagt förslag i syfte att dämpa pris- och kostnadsstegringen. Sålunda har regeringen lagt förslag om att folkpensionsavgiften skall slopas för att skapa förutsättningar för en lugnare avtalsrörelse. Vidare har regeringen beslutat om prisstopp på trävaror i syfte att begränsa kostnadsutvecklingen inom byggnadssektorn. Även om det varit möjligt att begränsa prisstegringarna i vårt land mera än i kanske något annat jämförbart land inger ändå den fortsatta utvecklingen oro.

För att hålla igen prisstegringstendenserna på viktiga områden föreslår nu regeringen ett fortsatt prisstopp på viktiga baslivsmedel och trävaror samt åtgärder för att begränsa effekterna av hyreskostnadsstegringen för barnfamiljer med begränsade inkomster. Det sista torde

lämpligast ske genom att övre gränsen för det hyresanknutna, statskommunala bostadstillägget höjs med 100 kr. Merkostnaden, som uppgår till 60 milj. kr. per år, föreslås helt bestridas av statsmedel.

I syfte att nå en bättre anpassning mellan utbudet och efterfrågan på arbetskraft föreslås en tillfällig insats för att söka nya vägar för förmedlingsarbetet. Insatsen föreslås omfatta 200 personer med särskild arbetsmarknadserfarenhet.

De problem på byggnadsinvesteringarnas område för 1974 som jag tidigare berört påkallar särskilda åtgärder. Jag vill här erinra om att regeringen redan under sommaren 1973 fattat beslut om att tidigare-lägga statligt byggande av en omfattning av omkring 200 milj. kr. I syfte att åstadkomma en fortsatt stimulans av byggarbetsmarknaden och att skapa förutsättningar för ökade kommunala investeringar föreslås nu att de särskilda bidragen till kommunala avloppsreningsverk höjs tillfälligt. Medelsökningen härför uppgår till 100 milj. kr. I samma syfte framläggs förslag om en höjning av skolbyggnadsramen med 100 milj. kr. och ett utökat vägbyggande och vägunderhåll om 200 milj. kr. Vidare tidigare-läggs ytterligare investeringsprojekt inom de statliga affärsverken om sammanlagt ca 120 milj. kr.

Regeringen föreslår en ökning av anslagen till beredskapsarbeten med 750 milj. kr. Till viss del avses dessa användas för att stimulera byggnads- och anläggningsinvesteringarna inte minst inom den kommunala sektorn. Denna ökning av beredskapsarbeten får emellertid främst ses mot bakgrund av behovet av särskilda insatser från samhällets sida för att lösa särskilda sysselsättningsproblem.

Sådana insatser blir alltmer aktuella inom sådana områden som samhällsservice och förvaltning, vårdutbildning, natur- och kulturminnessvård. Genom denna utvidgning av området för beredskapsarbetena kan man nå grupper av arbetssökande som tidigare inte omfattats av denna typ av samhällsinsatser. Detta gäller i första hand kvinnor och ungdomar. En ökad satsning på arkivarbetena är också ett led i arbetet på att erbjuda särskilda sysselsättningsmöjligheter även för personer som tidigare sysslat med mer tjänsteinriktat arbete. Det särskilda utbildningsstödet för i första hand kvinnor och ungdom, den s. k. 5-kronan, föreslås bli förlängt att utgå under hela år 1974.

Från flera synpunkter spelar barnstugeverksamheten en central roll. En expansion av denna verksamhet innebär dels en temporär effekt på byggarbetsmarknaden, dels permanenta sysselsättningstillfällen för daghemspersonalen. Av än större betydelse är dock att en sådan utbyggnad skapar ökade möjligheter för småbarnsföräldrar att förena förvärvsarbete med en trygg omvårdnad av barnen. Under den senaste tiden har man kunnat konstatera en minskning i utbyggnadstakten på detta område. Mot denna bakgrund är det väsentligt att kommunerna kan

stimuleras till en fortsatt hög utbyggnadstakt och därför föreslås att andringsbidraget för daghem fr. o. m. den 15 oktober 1973 till utgången av år 1974 fördubblas från 6 000 till 12 000 kr. per plats och att driftbidraget fr. o. m. 1 juli 1974 höjs från 5 000 kr. till 6 500 kr. Ett viktigt komplement till barnstugorna utgör familjedaghemmen. Även här föreslås ökade statsbidrag.

De nyssnämnda åtgärderna är ett uttryck för regeringens strävan att kombinera de sysselsättningspolitiska åtgärderna med utbyggandet av viktiga samhällsfunktioner. Den största insatsen i detta syfte föreslås ske beträffande den sociala hemhjälpen genom en höjning av statsbidraget under 1974 från 35 % till 50 %. Genom förslaget skapas väsentligt förbättrade vård- och servicemöjligheter för äldre och handikappade. Sammantaget representerar de föreslagna åtgärderna inom den kommunala servicesektorn ökade statsutgifter på inemot en halv miljard kr. Samtidigt som förslagen medger en väsentligt ökad trygghet för barn, äldre och handikappade genom förbättrad social service skapas ca 10 000 nya arbetstillfällen inom detta område. Jag utgår självfallet ifrån att kommunerna känner sitt ansvar och utnyttjar de förhöjda statsbidragen till att bygga ut verksamheterna på de angivna områdena, så att de eftersträfvade effekterna fullt ut kan uppnås. Genom det betydande finansiella stöd som kommunerna erhåller för denna utbyggnad, kan denna ske utan att den kommunala ekonomin utsätts för någon ytterligare påfrestning.

Ett uttalat välfärdspolitiskt syfte har även de förslag som läggs fram för att skapa ett barnvänligare samhälle på boendemiljöns och skolans område. Det förra förslaget syftar till att göra befintliga bostads- och fritidsområden barnvänliga och stimulerande för ungdomsaktiviteter, och det senare förslaget till att förbättra skolmiljön för såväl de anställda som eleverna. De nya åtgärder som föreslås på dessa områden omfattar ett sammanlagt belopp om 60 milj. kr.

Det är av vikt att den konsumtionsstimulans som i nuvarande läge är möjlig, inriktas på de grupper för vilka särskilda behov föreligger. Ett steg i denna riktning togs med förslaget om ett extra pensionstillägg till folkpensionärerna för 1974, i avvaktan på ett kommande utredningsförslag om förstärkning av standardgarantin för folkpensionärerna. För att möjliggöra en förstärkning även för barnfamiljerna, föreslår regeringen en höjning av de allmänna barnbidragen från 1 320 kr. till 1 500 kr. per barn och år för en kostnad av 325 milj. kr. En motsvarande höjning föreslås även ske av studiebidragen.

Jag vill i detta sammanhang erinra om det förslag som regeringen lagt fram om slopande av folkpensionsavgiften. Detta syftar till att ge löntagarna en påtaglig standardförbättring och får också till följd en lindring av marginaleffekten för 1974. Det är angeläget att även för

följande år kunna åstadkomma liknande effekter. Regeringen har därför gett 1972 års skatteutredning tilläggsdirektiv om att snabbt utarbeta förslag som kan läggas till grund för ett beslut av 1974 års riksdag.

Frågan om boendekostnaderna har på senare tid blivit alltmer uppmärksammas. I det föregående har jag redovisat förslaget att genom ändringar i reglerna för bostadstilläggen dämpa effekterna av boendekostnadernas stegring för barnfamiljer med begränsade inkomster. Mera omfattande åtgärder beträffande boendekostnaderna förutsätter ingripande reformer av nuvarande regelsystem. Detta utreds f. n. av utredningen rörande bostadsfinansieringen, boendeutredningen och bostadsskattekommittén. Utredningarnas förslag bör lämpligen prövas i ett sammanhang. Det är därför regeringens avsikt att uppdra åt de tre utredningarna att så snabbt som möjligt redovisa sina förslag till reformer på bostadspolitikens område för att möjliggöra en övergripande och samlad lösning.

En ökning av näringslivets investeringar har under flera år varit ett av målen för den ekonomiska politiken. Med den utveckling av investeringarna som det finns anledning räkna med under 1974 finns inte behov av samma starka stimulans som satts in under vintern 1972/73, men ett fortsatt utnyttjande av investeringsfonderna för byggande fram till och med vinterhalvåret 1974/75 framstår dock redan nu som motiverat med hänsyn till den utveckling som kan förutses inom byggnadsverksamheten. Inom stödområdet kommer liksom hittills fonderna att få tas i anspråk även för maskininvesteringar. För att särskilt stödja de små företagen föreslås även en extra förstärkning med 20 milj. kr. till statens hantverks- och industrilånefond.

Mot bakgrund av rådande strukturproblem inom industrin, som ofta ger upphov till regionala skillnader i sysselsättning och inkomstbildning framstår det som angeläget att äldre industrianläggningar får möjlighet att med bibehållen konkurrenskraft fortsätta driften även om ökade miljövårdskrav måste ställas. Ytterligare möjligheter för industrin att med höjda bidrag åstadkomma en förbättrad miljö kommer därför att föreslås. Anslagsökningen härför uppgår till 70 milj. kr.

Sammantaget innebär de här framlagda förslagen och åtgärderna en helårskostnad om ca 2,5 miljarder kr. Av detta belopp begärs ca 1,5 miljarder kr. på tilläggsstat I. Ytterligare ett belopp om ca 0,3 miljarder kr. kommer att belasta budgetåret 1973/74 i form av anslagsöverskridanden.

I följande sammanställning redovisas budgeteffekterna av de olika förslagen (avrundat, milj. kr.).

Ändamål	Total- kostnad för helt år	Anslag på tilläggs- stat 1 eller beräknad merbelastning budget- året 1973/74
Allmänna barnbidrag, studiebidrag	350	175
Bostadstillägg för barnfamiljer	60	30
Barnstugor och kommunala familjedaghem	245	60
Särskilda åtgärder för en barnvänlig boendemiljö	30	30
Särskilda åtgärder på skolområdet	30	15
Social hemhjälp	240	120
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	ca 150 ¹	ca 150
Väginvesteringar	200	200
Vissa affärsverksinvesteringar m. m.	120	110
Byggnadsarbeten inom skolväsendet	35	15
Byggnadsarbeten inom kulturområdet	10	10
Sysselsättningsskapande åtgärder genom arbetsmarknadsverket	805	775
Kommunala avloppsreningsverk	100	50
Miljövårdande åtgärder inom industrin	70	70
Statens hantverks- och industrilånefond	20	20
Summa	2 465	1 830

¹ Avser beräknad tillkommande budgeteffekt av prisstoppet under första halvåret 1974. Hclårskostnaden för den ökade subventionen kan beräknas till ca 300 milj. kr.

De framställningar till riksdagen som Kungl. Maj:t beslutar om denna dag tas in i dagens statsrådsprotokoll över social-, kommunikations-, utbildnings-, jordbruks-, handels- och inrikesärenden. Utdrag av dessa protokoll bör biläggas denna proposition som *bilagor 1—6*. En sammanställning över de av Kungl. Maj:t i denna proposition begärda anslagen torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga 7*.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t

1. föreslår riksdagen att godkänna inriktningen och utformningen av de ekonomisk-politiska åtgärder som jag förordat i det föregående,
2. i en gemensam proposition förelägger riksdagen de förslag som framgår av nämnda utdrag av statsrådsprotokollet.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Bilaga 1

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, och statsrådet Odhnoff anmäler de ärenden under socialdepartementets handläggning som angår frågan om utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 avseende vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Departementschefen anmäler därvid frågan under punkten 3 samt statsrådet Odhnoff frågorna under punkterna 1—2 och 4—7. Föredragandena anför.

DRIFTBUDGETEN

FEMTE HUVUDTITELN

C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

[1] **C 1. Allmänna barnbidrag.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 2 395 milj. kr. Allmänna barnbidrag utgår för barn under 16 års ålder med 1 320 kr. per år.

Med hänvisning till vad chefen för finansdepartementet i det föregående anfört föreslår jag att de allmänna barnbidragen fr. o. m. den 1 januari 1974 höjs från 1 320 kr. till 1 500 kr. per barn och år. Kostnaderna för denna förstärkning av stödet till barnfamiljernas konsumtion uppgår till 325 milj. kr. för helt år. Anslagsbehovet för innevarande budgetår ökar med i runt tal 160 milj. kr. Förslag till ändring i lagen om allmänna barnbidrag torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga A*.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. antaga inom socialdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag,
2. till *Allmänna barnbidrag* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 160 000 000 kr.

[2] **C 3. Bostadstillägg m. m.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 965 milj. kr. Från anslaget bekostas dels statliga bostadstillägg för barnfamiljer och dels statsbidrag till statskommunala bostadstillägg till barnfamiljer och familjer utan barn.

Enligt beslutade regler för 1974 utgår statskommunala bostadstillägg till barnfamiljer med 80 % av bostadskostnad som ligger inom följande gränser.

Ensamstående

med ett eller två barn	300—550 kr./månad
med tre eller fyra barn	300—700 kr./månad
med fem eller flera barn	300—825 kr./månad

Makar

med ett eller två barn	400—650 kr./månad
med tre eller fyra barn	400—800 kr./månad
med fem eller flera barn	400—925 kr./månad

Bostadstillägget är inkomstprövat. Statsbidrag för 1974 utgår med två tredjedelar av kommunernas kostnader för tilläggen.

Bostadsstyrelsen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1974/75 tagit upp frågan om en höjning av de övre hyresgränserna för bostadstilläggen.

För att lindra effekterna för lägre inkomsttagare av stigande bostadskostnader föreslår jag att statsbidragsreglerna för hyresgränserna för bostadstilläggen ändras på så sätt att samtliga övre hyresgränser för bostadstillägg till barnfamiljer höjs med 100 kr. För att ge kommunerna möjlighet att tillämpa de nya hyresgränserna redan för 1974 bör ändringen av statsbidragsreglerna genomföras fr. o. m. den 1 januari 1974.

Kostnaderna för denna anpassning av bidragsreglerna till hyresutvecklingen beräknar jag till ca 60 milj. kr. för helt år. Denna kostnad bör i sin helhet falla på staten. För att nå detta resultat bör statsbidragsandelen för de statskommunala bostadstilläggen fastställas till 70 % fr. o. m. år 1974 mot tidigare beslutade två tredjedelar.

Anslagsbehovet för bostadstilläggen under innevarande budgetår beräknas öka med ca 30 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bostadstillägg att gälla fr. o. m. den 1 januari 1974,
2. till *Bostadstillägg m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kr.

D. Sociala serviceåtgärder

[3] **D 1. Bidrag till social hemhjälp.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 275 milj. kr. Statsbidrag utgår enligt gällande bestämmelser med 35 % av kommuns nettokostnader för hemsamariter och annan personal inom den sociala hemhjälpen.

Verksamheten med social hemhjälp utgör ett viktigt inslag i samhällets sociala service och är av särskild betydelse för äldre och handikappade. För att underlätta för kommunerna att utvidga denna verksamhet och samtidigt stärka sysselsättningen bör statsbidraget till social hemhjälp höjas från 35 % till 50 % av statsbidragsgilla kostnader under kalenderåret 1974. Jag förutsätter att kommunerna helt skall använda de utökade resurserna till nyanställning av personal eller till ökad arbetstid för befintlig personal. Bidragshöjningen beräknas i så fall tillföra kommunerna ca 240 milj. kr. i ökat statsbidrag. Bidragshöjningen kan beräknas ge utrymme för nyanställning motsvarande ca 7 000 heltidsarbetande.

Enligt gällande bidragsregler utbetalas statsbidraget för kalenderår i efterskott. Detta medför att det höjda statsbidraget för år 1974 inte skulle komma att utbetalas förrän under första halvåret 1975. För att underlätta att nyanställningarna kan komma till stånd under år 1974 bör en förskottsutbetalning ske under våren 1974 i samband med ordinarie utbetalning av det statsbidrag som avser verksamheten under kalenderåret 1973. Detta förskott bör schematiskt beräknas till 15 % av kommunens totala statsbidragsberättigade kostnader för social hemhjälp under år 1973. Statens kostnader härför kan beräknas till 120 milj. kr. för innevarande budgetår.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till social hemhjälp för år 1974,
2. till *Bidrag till social hemhjälp* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

[4] **D 2. Bidrag till anordnande av barnstugor.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett reservationsanslag av 70 milj. kr. Till anordnande av barnstugor utgår statsbidrag med högst 6 000 kr. per plats för nybyggnad, om- eller tillbyggnad eller inköp av byggnad för barnstuga avseende daghem eller fritidshem.

Medelsbehovet för innevarande budgetår har beräknats med utgångspunkt i att sammanlagt ca 25 000 nya platser i daghem och fritidshem skulle påbörjas under budgetåren 1972/73 och 1973/74. En enkät till kommunerna i augusti—september 1973 visar emellertid att kommunernas nu föreliggande planer omfattar en avsevärt lägre utbyggnad.

Jag anser det vara väsentligt att utbyggnaden av barnstugeverksamheten bibehålls på en hög nivå. Barnstugebyggandet har också betydelse från sysselsättningssynpunkt. Av dessa skäl föreslår jag en temporär fördubbling av anordningsbidragen. Anordningsbidrag till daghem och fritidshem bör således utgå med 12 000 kr. per plats för sådana platser som påbörjas under tiden den 15 oktober 1973—den 31 december 1974 och blir färdigställda senast under våren 1975. Jag räknar med att den föreslagna fördubblingen av anordningsbidragen leder till att ca 15 000 nya barnstugeplatser påbörjas under nämnda period. De ökade kostnaderna för statsbidraget kan beräknas till ca 90 milj. kr. Den temporära höjningen av anordningsbidraget medför ett ökat anslagsbehov under innevarande budgetår som med hänsyn till befintlig reservation kan beräknas uppgå till ca 30 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till anordnande av barnstugor för tiden den 15 oktober 1973—den 31 december 1974,
2. till *Bidrag till anordnande av barnstugor* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

[5] **D 3. Bidrag till driften av barnstugor.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 303 milj. kr. Statsbidrag till driften av barnstugor utgår med 5 000 kr. per plats och år i daghem och med 2 500 kr. per plats och år i fritidshem.

Många förvärvsarbetande saknar daghemsplats samtidigt som många arbetssökande önskar anställning vid daghem. Både för barnens skull och för de arbetssökande är det därför angeläget att utbyggnaden av barnstugeverksamheten kan fortgå i snabb takt. De ökade driftkostnaderna för en expanderande barnstugeverksamhet är en tung post i kommunernas ekonomi. Det är därför väsentligt att staten vid sidan av anordningsbidraget genom ökade driftbidrag underlättar en snabb ut-

byggnad av daghem och fritidshem. Jag föreslår därför att driftbidragen till daghem och fritidshem höjs väsentligt fr. o. m. den 1 juli 1974. Det statliga driftbidraget bör därvid höjas med 1 500 kr. till 6 500 kr. per plats och år för daghem och gemensam barnstugeavdelning samt med 750 kr. till 3 250 kr. per plats och år för fritidshem. Statens kostnader härför kan beräknas till ca 125 milj. kr. för helt år.

Jag har tidigare angett att jag uppskattar att ca 15 000 nya platser i daghem och fritidshem bör tillkomma under 1974 till följd av de höjda anordningsbidragen. Vid min medelsberäkning har jag beaktat denna ökning i antalet platser. Ökningen i antalet platser beräknas ge minst ca 3 000 sysselsättningstillfällen.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de av mig förordade ändringarna i grunderna för bidrag till driften av barnstugor.

[6] **D 4. Bidrag till kommunala familjedaghem.** Under denna anslagsrubrik har för innevarande budgetår anvisats ett förslagsanslag av 52 milj. kr. Statsbidrag till kommunala familjedaghem utgår med 35 % av kommunens kostnader för lön och sociala förmåner (exkl. omkostnadsersättning) åt dagbarnvårdare efter avdrag för influtna föräldrabidrag.

Familjedaghemsversamheten utgör ett viktigt komplement till den barnstugeversamhet som bedrivs i kommunerna. För att underlätta för kommunerna att utöka anställningen av dagbarnvårdare föreslår jag att statsbidraget till kommunala familjedaghem höjs från 35 % till 50 % av kommunernas kostnader för den verksamhet som avser kalenderåret 1974. Jag förutsätter att kommunerna helt skall använda de utökade resurserna till ökad verksamhetsvolym.

Enligt nu gällande bidragsregler utbetalas statsbidraget för kalenderår i efterskott. Detta medför att det höjda statsbidraget för år 1974 inte skulle komma att utbetalas förrän under första halvåret 1975. En förskottsutbetalning bör därför ske under våren 1974 i samband med ordinarie utbetalning av det statsbidrag som avser verksamheten under kalenderåret 1973. Detta förskott bör schematiskt beräknas till 15 % av kommunens totala statsbidragsberättigade kostnader för kommunala familjedaghem under år 1973. Statens kostnader härför kan beräknas till 30 milj. kr. för innevarande budgetår.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till kommunala familjedaghem för år 1974,
2. till *Bidrag till kommunala familjedaghem* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett förslagsanslag av 30 000 000 kr.

[7] **D 7. Särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m.** Planeringen och utformningen av boendemiljön har stor betydelse för barnens trygghet och utveckling. Bl. a. kommittén för barns utemiljö, barnstugeutredningen och servicekommittén har ingående belyst dessa frågor och lämnat förslag till åtgärder i olika avseenden för att få till stånd en barnvänlig miljö i bostadsområden och på andra platser där barn och ungdom vistas. Även boendeutredningens uppdrag berör dessa miljöfrågor. Lekmiljörådet har utarbetat beskrivningar och förslag till lekplatser. Inventeringar har också gjorts beträffande behovet av upprustning av utelekplatser i parker, bostadsområden och skolgårdar.

Det är angeläget att göra befintliga bostads- och fritidsområden mera barnvänliga och stimulerande för ungdomsaktiviteter m. m. Åtgärder som kan genomföras utan någon längre utrednings- och planeringstid är t. ex. anordnande och utrustning av lekplatser för bollek, bygglek etc. i bostadsområden där sådana saknas, upprustning av befintliga lekplatser samt genomförande av andra anläggnings- och utrustningsarbeten som syftar till att göra bostadsområdena bättre anpassade till barnens och ungdomens behov. Skolgårdar bör också kunna rustas upp och användas av traktens barn även utom skoltid.

Med hänsyn till befintligt resursutrymme och till ändamålets angelägenhet anser jag att staten bör göra en insats av engångskaraktär för att sådana åtgärder skall komma till stånd under år 1974 i större omfattning än hittills. Självfallet får också en sådan insats en inte obetydlig sysselsättningseffekt. Ett särskilt anslag för detta ändamål bör tas upp på tilläggsstat I för innevarande budgetår. Från anslaget bör utgå bidrag till främst kommuner och bostadsföretag som vidtar åtgärder av den karaktär jag här nämnt. Bidragsandelen bör i regel vara 50 % av kostnaderna. Närmare bestämmelser för denna bidragsgivning bör det ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda. Bidrag bör beviljas av socialstyrelsen i samråd med arbetsmarknadsmyndigheterna. För ändamålet bör föras upp 30 milj. kr. under ett särskilt reservationsanslag benämnt Särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade grunderna för bidrag till särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m.,
2. till *Särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 30 000 000 kr.

Vad föredragandena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

*Bilaga A***Förslag till****Lag om ändring i lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag**

Härigenom förordnas att 1 § lagen (1947: 529) om allmänna barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 320 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

För barn, som är svensk medborgare och bosatt i riket, skall av allmänna medel såsom bidrag till barnets uppehälle och uppfostran utgå allmänt barnbidrag med 1 500 kronor om året i enlighet med vad nedan närmare stadgas.

Allmänt barnbidrag skall utgå jämväl för här i riket bosatt barn, som icke är svensk medborgare, såframt barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller ock barnet eller endera av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

¹ Senaste lydelse 1972: 381.

*Bilaga 2***KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET**

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Norling, anmäler de ärenden under kommunikationsdepartementets handläggning som angår frågan om utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 avseende vissa ekonomisk-politiska åtgärder och anför.

Tidigare denna dag har Kungl. Maj:t beslutat att sjöfartsverket skall få disponera ett belopp om 1,5 milj. kr. under anslaget Farledsverk-samhet, exkl. isbrytning för att möjliggöra en tidigareläggning av vissa angelägna underhållsarbeten i fråga om verket tillhöriga fyrar, fartyg och båtar. Därjämte har beslut fattats om tidigareläggning av investeringar i televerket och luftfartsverket. Genom höjning av investeringsramen för Teleanläggningar m. m. med 25 milj. kr. och för Flygplatser m. m. med 5 milj. kr. möjliggörs sålunda tidigareläggning av en rad husbyggnadsobjekt i olika delar av landet samt arbeten på olika flygplatser.

Den nya utrikesbyggnaden på Arlanda flygplats samt den nya flygplatsen i göteborgsregionen berörs inte av beslutet, eftersom all möjlig tidigareläggning av dessa projekt sker inom redan beslutad investeringsram för budgetåret 1973/74.

Nämnda åtgärder avseende affärsverksinvesteringar har kunnat vidtagas med utnyttjande av den 10-procentiga s. k. konjunkturreserven inom resp. investeringsanslag. I det följande föreslås en rad ytterligare åtgärder, vilka kräver tilläggsanslag.

DRIFTBUDGETEN

SJÄTTE HUVUDTITELN

B. Vägväsendet

[1] **B 2. Drift av statliga vägar.** På riksstaten för innevarande budgetår har under ifrågavarande anslag anvisats ett reservationsanslag av 1 024,8 milj. kr.

Jag anser det angeläget att vägverket ges möjlighet att bedriva en ökad verksamhet avseende egentligt och förstärkt vägunderhåll. Jag föreslår därför en höjning av driftanslaget med 75 milj. kr. för innevarande budgetår för att därigenom i första hand en ökad satsning på beläggningar samt förbättringsarbeten på de sekundära och tertiära vägnäten skall kunna ske. För att de föreslagna medlen samtidigt skall kunna utnyttjas i sysselsättningspolitiskt syfte bör vägverket samråda med arbetsmarknadsstyrelsen i vad avser regional fördelning, disponerad arbetskraft och igångsättningstidpunkt för dessa arbeten.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Drift av statliga vägar* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 75 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

[2] **B 3. Byggande av statliga vägar.** På riksstaten för innevarande budgetår har under ifrågavarande anslag anvisats ett reservationsanslag av 725,5 milj. kr.

Enligt min mening bör vägverket ges möjlighet att snabbt öka sin byggnadsverksamhet. Från bl. a. regionalpolitisk synpunkt synes det vara angeläget att den utökade verksamheten inriktas på de sekundära och tertiära vägnäten. Här bör närmast kunna komma ifråga förstärkning och upprustning av broar med otillräcklig bärighet. En utökad medelsanvisning för det innevarande budgetåret kan även användas för att påskynda viktiga, större vägprojekt. Jag har beräknat det ökade anslagsbehovet under förevarande anslag till 115 milj. kr.

För att denna utökade medelsanvisning skall kunna utnyttjas i sysselsättningspolitiskt syfte bör vägverket samråda med arbetsmarknadsstyrelsen i vad avser regional fördelning, disponerad arbetskraft och igångsättningstidpunkt för dessa arbeten.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Byggande av statliga vägar* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 115 000 000 kr., att avräknas mot automobilskattemedlen.

[3] **B 6. Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.** På riksstaten för innevarande budgetår har under ifrågavarande anslag anvisats ett reservationsanslag av 75 milj. kr.

Istandsättningsbidrag för enskilda vägar kan beviljas för upprustning eller ombyggnad av bro, förstärkning av väg på kortare sträcka, anordnande av mötesplatser samt andra åtgärder med bl. a. bärighets- och trafiksäkerhetshöjande syfte. Jag anser det angeläget att vägverket ges ökade möjligheter att tillgodose dessa ändamål. Behovet av ytterligare medel för en utökad istandsättning av det enskilda vägnätet beräknar jag till 10 milj. kr. Vägverket bör samråda med arbetsmarknadsstyrelsen i vad avser regional fördelning, disponerad arbetskraft och igångsättningstidpunkt för dessa arbeten.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr., att avräknas mot automobilskatte-medlen.

KAPITALBUDGETEN

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

A. Postverket

[4] **1. Posthus m. m.** Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 mars och den 29 juni 1973 om sysselsättningsstödjande tidigareläggningsåtgärder har den s. k. konjunkturreserven under anslaget i stort sett förbrukats. För att möjliggöra tidigareläggning av vissa posthus, i första hand i Spånga och Västerås, krävs ytterligare medel om 7 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Posthus m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 7 000 000 kr.

C. Statens järnvägar

[5] **1. Järnvägar m. m.** I olika sammanhang har jag tidigare understrukt angelägenheten av att åtgärder vidtas som gör det möjligt för SJ att bättre hävda sig på transportmarknaden. Jag anser det därför erforderligt att redan nu ställa medel till förfogande i detta syfte. Vid mina överväganden har jag stannat för ett belopp om 75 milj. kr. avsett för tidigareläggning till innevarande budgetår av investeringar i fasta anläggningar och rullande materiel. Den lämpliga fördelningen mellan dessa objektsgrupper kan grovt anges till 10 resp. 65 milj. kr. Hur det

senare beloppet skall uppdelas på t. ex. lok och vagnar torde SJ få bestämma bl. a. efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Överslagsvis synes beloppet räcka till beställning av 600—700 godsvagnar och för anskaffning av lok för ca 20 milj. kr. I beloppet 10 milj. kr. har även inräknats utrymme för vad som under budgetåret 1973/74 kan komma att krävas av statliga medel vid anläggande av en pendeltågstation i Flemingsberg i stockholmsområdet. Totalkostnaden för en sådan station har angetts till storleksordningen 13 milj. kr. i 1973 års prisläge.

Till följd härav och till följd av Kungl. Maj:ts beslut tidigare i år angående vissa tidigarelagda investeringar måste ytterligare medel anvisas under anslaget Järnvägar m. m. Det ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1973/74 kan beräknas till 70 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Järnvägar m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 70 000 000 kr.

IX. DIVERSE KAPITALFONDER

Sjöfartsverkets fond

[6] 3. **Sjöfartsmateriel m. m.** Genom Kungl. Maj:ts beslut den 30 mars och den 5 juni 1973 har investeringsramen för sjöfartsverkets fond fastställts till 42 050 000 kr. I av riksdagen anvisat anslag har medel beräknats för bl. a. beställning av ett nytt byggnadsfartyg. Sjöfartsverket har i förslag till anslagsframställning för budgetåret 1974/75 under sjöfartsverkets fond bl. a. starkt understrukt behovet av nyanskaffning av lotsbåtar. För i huvudsak detta ändamål samt för fortsatt delbetalning av byggnadsfartyget begärs ca 6,8 milj. kr. En tidigareläggning av leveransen av byggnadsfartyget och en ökad lotsbåtsanskaffning är angelägen både av sysselsättnings- och säkerhetsskäl. Jag förordar att ett belopp om 4 milj. kr. ställs till förfogande för angivna ändamål. Med beaktande av vad som återstår under anslaget av tidigare anvisade medel erfordras avrundat 2 milj. kr. i ytterligare medelsanvisning.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Sjöfartsmateriel m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över utbildningsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Carlsson, och statsrådet Moberg anmäler de ärenden under utbildningsdepartementets handläggning som angår frågan om utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 avseende vissa ekonomisk-politiska åtgärder. Departementschefen anmäler därvid frågorna under punkterna 1, 2 och 3 samt statsrådet Moberg frågan under punkt 4. Fördragandena anför.

DRIFTBUDGETEN

ÅTTONDE HUVUDTITELN

B. Kulturändamål

[1] **B 16 a. Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom kulturområdet.** Sedan 1953 har Kungl. Maj:t, med undantag för ett år, medgett att Svenska penninglotteriet aktiebolag årligen får anordna ett särskilt lotteri till förmån för kulturella ändamål. På förslag av utbildningsministern beslutar Kungl. Maj:t från fall till fall om anvisande av medel ur behållningen av dessa lotterier för investeringsändamål av engångsnatur på kulturområdet, t. ex. för byggnadsändamål, anskaffning av utrustning o. d. I riksdagsberättelsen redovisas årligen de beslut om bidrag som beviljats ur behållningen av lotterierna.

Under senare delen av 1960-talet utgjorde nettointäkten av dessa lotterier ca 7 milj. kr. för år. Därefter har emellertid nettointäkten minskat och utgjorde år 1973 ca 4,7 milj. kr. Av f. n. inom utbildningsdepartementet anhängiggjorda ärenden framgår att anspråk på ca 30 milj. kr. görs på behållningen av lotterierna.

Med bidrag ur behållningen av de särskilda lotterier som anordnats

till förmån för konst, teater och andra kulturella ändamål har en lång rad viktiga insatser möjliggjorts på kulturområdet. Med hänsyn till den under senare år inträffade nedgången av nettointäkterna av dessa lotterier har möjligheterna till insatser successivt beskurits. Med anledning härav anser jag det angeläget att den särskilda lotterimedelsbehållningen nu tillförs en särskild engångsanvisning på 10 milj. kr. att användas för angelägna investeringar av engångskaraktär på kulturområdet. Medlen bör anvisas under ett särskilt reservationsanslag, benämnt Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom kulturområdet. I likhet med tidigare avser jag att årligen i riksdagsberättelsen redovisa de beslut om bidrag som beviljats med användande av de här ifrågavarande medlen.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom kulturområdet* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 10 000 000 kr.

D. Skolväsendet

[2] **D 8 a. Särskilda åtgärder på skolområdet.** Inom skolväsendet är f. n. anställda ca 85 000 lärare och skolledare. Därutöver finns ett betydande antal personer med andra uppgifter. Staten och kommunerna bär ett gemensamt ansvar för skolväsendet och dess utveckling. Detta tar sig bl. a. uttryck i att staten svarar för den helt övervägande delen av lönekostnaderna m. m. för skolledare och lärare samt bidrar till investeringar i skollokaler och utrustning, medan kommunerna svarar för samtliga övriga utgifter. Uppskattningsvis faller hälften av de totala kostnaderna för skolväsendet på staten, hälften på kommunerna.

Inom skolans område pågår f. n. två betydelsefulla utredningar.

Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) har att överväga den framtida ansvarsfördelningen på skolområdet mellan staten och kommunerna. Utredningen tillkallades i slutet av år 1972.

Utredningen om skolans inre arbete (SIA), som tillkallades i mitten av år 1970, har att lägga fram ett program för skolans inre utveckling. Inom utredningens ram pågår sedan läsåret 1971/72 viss försöksverksamhet med andra former av resursdisponering inom skolväsendet. Utredningens förslag väntas föreligga först under 1974 varefter ytterligare tid kan förflyta innan dess förslag kan komma att förverkligas. Bl. a. mot denna bakgrund har lärarorganisationerna i skrivelse den 28 augusti 1973 hemställt om att 10 milj. kr. anvisas redan fr. o. m. innevarande budgetår för olika kortsiktiga åtgärder på skolområdet. I skrivelsen föreslås att medlens användning begränsas till storstadsområdena. Som exempel på åtgärder som skulle kunna komma i fråga nämns temporär delning av klass, särskilda fritidsaktiviteter, uppföljning av från-

varo, förstärkning med särskild personal eller med kontaktmän, insatser för klassföreståndarskap och läxhjälp.

Enligt min mening är det angeläget att man redan nu, med utnyttjande av hittills vunna erfarenheter från bl. a. SIA:s försöksverksamhet och med beaktande av lärarorganisationernas framställning, förstärker insatserna på de områden av skolan där olika problem gör sig gällande. Detta framstår som särskilt angeläget inom storstadskommunerna men även andra områden — t. ex. sådana med betydande invandrargrupper — kan vara aktuella för särskilda insatser. I första hand bör de nya insatserna avse eleverna i grundskolan och dess högstadium men jag vill inte utesluta att insatser även undantagsvis kan behöva avse gymnasieskolestadiet.

De extra medlen bör i sin helhet inte bindas för en viss typ av åtgärder. Det framstår i stället som önskvärt att man nu söker använda olika typer av insatser för att få vägledning för skolans fortsatta utveckling. Med hänsyn till de aktuella behoven och mot bakgrund av den goda tillgången på väl utbildad arbetskraft synes det emellertid lämpligt att en väsentlig del av förstärkningen tas i anspråk för en kraftig vidgning av antalet resurstimmar för anställande av ytterligare personal. Enligt för grundskolan gällande bestämmelser kan dessa användas för en rad olika ändamål, som undervisning av lärare i grupp, undervisning i grupper av varierande storlek, undervisning med samverkan mellan olika lärare men också för anlitande av annan personal. Här kan lärarorganisationernas skrivelse ge ytterligare uppslag. Genom en smidig och flexibel användning av denna förstärkning får man i enskilda fall möjlighet att komma till rätta med akuta problem i undervisningen.

Det kan dessutom bli fråga om att inom skolans ram, men i samråd med sociala myndigheter, fritidsnämnd och föreningar, förstärka anordningarna för elevvård och fritidsverksamhet. Vägledande i detta sammanhang kan vara bl. a. erfarenheter från SIA:s försöksverksamhet men också socialstyrelsens försöksverksamhet med fritidsaktiviteter för barn, främst i åldrarna 7—12 år.

För att inte föregripa pågående överväganden inom i första hand SSK bör följande gälla i fråga om statsbidrag.

Kostnaderna för ett ökat antal resurstimmar bör bekostas med statsmedel enligt någon schablonregel, såsom fallet är med t. ex. statens bidrag till fritt valt arbete i grundskolan. I övriga fall bör, efter beslut av skolöverstyrelsen, bidrag utgå med 50 % av verksamhetskostnaderna. Bidrag bör givetvis endast avse nya aktiviteter. Det är angeläget att prövningen kommer att ske efter enkla och generella riktlinjer så att tidsutdräkten blir så liten som möjligt vid ärendebehandlingen.

Med hänsyn till att de föreslagna insatserna griper in i såväl den centrala skolmyndighetens arbete som pågående utredningar (främst SIA, SSK och barnstugeutredningen) är det lämpligt att skolöverstyrel-

sen får i uppdrag att bilda ett särskilt samrådsorgan för att följa verksamheten. I detta bör ingå företrädare för angivna utredningar m. m. men även för skolans huvudmän och personal. Av det belopp jag avser att föreslå bör särskilda medel avdelas för att bekosta utgifterna i samband med verksamhetens ledning.

Här föreslagen verksamhet bör kunna starta under vårterminen 1974 och pågå även därefter. För år 1974 bör ett belopp av totalt 30 milj. kr. anvisas. Hälften härav bör anvisas på tilläggsstat I för innevarande budgetår. Med hänsyn till verksamhetens karaktär bör medlen anvisas under ett särskilt reservationsanslag, benämnt Särskilda åtgärder på skolområdet. Vad gäller medelsbehovet för budgetåret 1974/75 avser jag att återkomma till Kungl. Maj:t i annat sammanhang.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag anfört om riktlinjer för särskilt statsbidrag inom skolväsendet,
2. till *Särskilda åtgärder på skolområdet* på tilläggsstat I till riksdagen för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 15 000 000 kr.

[3] **D 32. Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.** I det av Kungl. Maj:t den 5 maj 1973 fastställda regleringsbrevet för innevarande budgetår avseende anslag till investeringsbidrag medges för byggnadsarbeten inom skolväsendet en sammanlagd investeringsram av 450 milj. kr. Under förevarande anslag har Kungl. Maj:t för bl. a. detta ändamål anvisat 174 milj. kr.

I prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 296) framhöll jag att investeringsramen för skolbyggnandet borde kunna höjas om den samhällsekonomiska utvecklingen längre fram lämnade utrymme för en ökning av investeringsverksamheten. Kungl. Maj:t har mot denna bakgrund genom beslut den 23 augusti 1973 medgett att den för innevarande budgetår medgivna investeringsramen — utöver vad som följer av beslutet den 5 maj 1973 — utökas med sammanlagt högst 50 milj. kr. Med hänsyn till föreliggande skolbyggnadsbehov och av sysselsättningspolitiska skäl bör nu en ytterligare höjning av investeringsramen göras med 50 milj. kr. varigenom ramen kommer att utgöra 550 milj. kr. under innevarande budgetår. Höjningen blir således sammanlagt 100 milj. kr. utöver vad som beräknats i prop. 1973: 1 (bil. 10 s. 289).

Medelsbehovet under förevarande anslag kan med anledning härav beräknas till ca 35 milj. kr. utöver vad som tidigare beräknats, varav ca 15 milj. kr. kan väntas utgöra merbelastningar på budgetåret 1973/74. Riksdagen bör underrättas om detta.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t bereder riksdagen tillfälle

att ta del av vad jag anfört i det föregående om det ökade medelsbehovet för byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.

H. Studiesociala åtgärder

[4] **H 2. Studiebidrag m. m.** Till studerande i bl. a. gymnasieskolan vilka fyllt 16 år men inte 20 år utgår statlig studiehjälp bl. a. i form av studiebidrag. Bidraget utgår med 110 kr. i månaden. Detta belopp tilldelas även, i form av förlängt barnbidrag, elever i grundskolan som fyllt 16 år och för vilka allmänt barnbidrag således inte längre kan utgå.

Statsrådet Odhnoff har tidigare denna dag föreslagit att det allmänna barnbidraget fr. o. m. den 1 januari 1974 skall höjas med 180 kr. om året. Studiebidraget och det förlängda barnbidraget bör ökas i motsvarande mån eller, per månad räknat, med 15 kr. I studiebidrag och förlängt barnbidrag bör fr. o. m. den 1 januari 1974 således utgå 125 kr. i månaden. Den maximala studiehjälpen till yngre elever i gymnasieskolan m. fl. skolformer kommer härigenom att uppgå till 440 kr. i månaden. Den föreslagna höjningen kan beräknas medföra en årlig kostnadsökning med ca 27 milj. kr. För innevarande år kan en merbelastning beräknas uppstå under förvarande förslagsanslag med ca 15 milj. kr.

Vad jag här förordat föranleder förändringar av 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973: 349). Förslag härtill torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga A*.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att antaga inom utbildningsdepartementet upprättat förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349).

Vad föredragandena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

*Bilaga A***Förslag till****Lag om ändring i studiestödslagen (1973: 349)**

Härigenom förordnas att 2 kap. 1 § och 3 kap. 6 § studiestödslagen (1973: 349) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med 110 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag med 125 kronor i månaden från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt 16 år.

Detsamma gäller studerande som deltagar i motsvarande undervisning vid skola som avses i 33 eller 34 §§ skollagen (1962: 319).

6 §

Studiebidrag utgår med 110 kronor i månaden.

Studiebidrag utgår med 125 kronor i månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Bilaga 4

JORDBRUKSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Bengtsson, anmäler de ärenden under jordbruksdepartementets handläggning som angår frågan om utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 avseende vissa ekonomisk-politiska åtgärder och anför.

DRIFTBUDGETEN

NIONDE HUVUDTITELN

C. Jordbruksprisreglering

[1] C 3. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. På riksstaten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 96 milj. kr. Från anslaget utgår vidare ersättning till jordbruket för dess förluster till följd av prisstoppet på vissa livsmedel.

För att begränsa de prismässiga verkningar som under år 1973 skulle föranledas av jordbruksregleringen beslöt Kungl. Maj:t den 21 december 1972 att prisstopp skulle införas fr. o. m. den 1 januari 1973 på mjölk, grädde, ost, kött, fläsk och charkuterivaror. Enligt riksdagens beslut (prop. 1973: 7, FiU 1973: 2, rskr 1973: 7) äger allmänna prisregleringslagen (1956: 236), med stöd av vilken prisstoppet införts, tillämpning t. o. m. den 20 december 1973.

Prisstoppet har emellertid inte fått inkräkta på de kompensationsbelopp som skall tillfalla jordbruket till följd av utvecklingen av den allmänna prisnivån. I stället för kompensation genom prishöjningar den 1 januari och den 1 juli 1973 har jordbruket tillförts motsvarande belopp av medel från förevarande anslag. Den kompensation som i enlighet här-

med tillförts jordbruket beräknas komma att uppgå till ca 435 milj. kr. för helt budgetår, varav ca 100 milj. kr. till följd av nuvarande höga importpriser på kött och fläsk.

T. f. chefen för handelsdepartementet, statsrådet Löfberg, kommer senare denna dag att hemställa att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att godkänna att Kungl. Maj:t förordnar om fortsatt tillämpning av allmänna prisregleringslagen under tiden den 21 december 1973—den 20 december 1974. Prisstoppet på berörda livsmedel avses gälla även under första halvåret 1974. Den ytterligare kompensation som fr. o. m. den 1 januari 1974 skall tillföras jordbruket till följd av fortsatt prisstopp på berörda livsmedel och utvecklingen av den allmänna prisnivån under tiden april—oktober 1973 kan f. n. beräknas komma att uppgå till drygt 150 milj. kr. för innevarande budgetår.

Jag vill i detta sammanhang också erinra om att ca 300 milj. kr. av införselavgiftsmedel skall tillföras den direkta jordbruksprisregleringen under innevarande regleringsår (prop. 1973: 96, JoU 1973: 25, rskr 1973: 232). Sammanlagt kommer för helt budgetår räknat således drygt 1 000 milj. kr. av statsmedel att användas för att subventionera konsumentpriserna på viktigare livsmedel.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att medge att ersättningen till jordbruket för dess förluster till följd av fortsatt prisstopp på vissa livsmedel får täckas av medel från förslagsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1973/74.

H. Miljövård m. m.

[2] **H 12. Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.** På riksstaten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett förslagsanslag av 255 milj. kr. Från anslaget utgår bl. a. bidrag till ny-, till- eller ombyggnad av avloppsreningsverk. Bidraget bestäms med hänsyn till reningsgraden och utgår normalt med lägst 30 och högst 50 % av kostnaden. Under innevarande budgetår får statens naturvårdsverk bevilja statsbidrag till avloppsreningsverk intill ett belopp av 130 milj. kr.

För att ytterligare arbetstillfällen skulle skapas inom byggnads- och anläggningssektorn höjdes statsbidragen till reningsverk från högst 50 % till högst 75 % under tiden den 1 november 1971—den 30 juni 1972 (prop. 1971: 140, FiU 1971: 47, rskr 1971: 293). Under nämnda tid beviljades 365 milj. kr. i förhöjda bidrag vilket innebar att utbyggnaden av ett stort antal reningsverk tidigare lades betydligt.

Också under budgetåret 1972/73 påskyndades utbyggnaden av reningsverk i bl. a. sysselsättningsfrämjande syfte. Genom beslut av 1972

års höstriksdag höjdes statsbidragen från högst 50 % till högst 75 % under tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973 (prop. 1972: 125, FiU 1972: 40, rskr 1972: 331). För förhöjda statsbidrag till reningsverk beviljades under denna tid 100 milj. kr.

De förhöjda bidragen till kommunala reningsverk under budgetåren 1971/72 och 1972/73 har haft en utomordentligt stor betydelse från miljövärdssynpunkt. Under perioden har den andel av tätortsbefolkningen som är ansluten till reningsverk med höggradig rening ökat kraftigt. Den 1 juli 1973 beräknas sålunda 38 % av tätortsbefolkningen vara anslutna till reningsverk med kemisk rening, 46 % till reningsverk med biologisk rening och 10 % till reningsverk med mekanisk rening medan 6 % saknade rening. Motsvarande siffror två år tidigare kan beräknas till 10 %, 62 %, 14 % och 14 %. Också från sysselsättningssynpunkt har bidragen haft stor betydelse. Den totala effekten av de förhöjda statsbidragen till reningsverk kan beräknas till minst 6 000 årsarbeten.

För att ytterligare arbetstillfällen skall skapas inom byggnads- och anläggningssektorn är det också under kommande vinter angeläget att påskynda utbyggnaden av kommunala avloppsreningsverk. Det statliga bidraget till sådana anläggningar bör därför höjas under tiden den 16 oktober 1973—den 31 maj 1974. Som villkor för höjt bidrag bör normalt gälla att arbetena påbörjas och till 60 % utförs under denna tid och att arbetena bedrivs kontinuerligt. För arbeten som påbörjas under den förut nämnda tiden men som inte hinner fullföljas i angiven omfattning bör förhöjt bidrag kunna utgå för de kostnader som hänförs sig till den nu angivna perioden. Den arbetskraft som behövs för byggnads- och anläggningsarbeten bör anvisas genom arbetsförmedlingarna.

Förhöjt bidrag bör utgå med lägst 55 och högst 75 %. Detta överensstämmer med vad som gällde för det förhöjda bidraget under budgetåren 1971/72 och 1972/73. Också i övrigt bör i huvudsak samma principer som under föregående budgetår gälla för bidragsgivningen under den nu aktuella perioden. Detta innebär bl. a. att bidragsgivningen bör inriktas på att få fram nya arbetstillfällen eller på att få till stånd en tidigareläggning av redan planerade arbeten.

För de förhöjda bidragen för innevarande budgetår till kommunala avloppsreningsverk beräknar jag ett medelsbehov av 100 milj. kr. Naturvårdsverket bör därför bemyndigas att bevilja förhöjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk intill detta belopp. Då hälften av det förhöjda statsbidraget normalt betalas ut redan då arbetena påbörjas kan belastningen på anslaget för budgetåret 1973/74 beräknas öka med ca 50 milj. kr.

Eftersom det är angeläget att arbetena mycket snabbt kan sättas i gång har Kungl. Maj:t den 12 oktober 1973 bemyndigat naturvårdsverket att — i avvaktan på riksdagens beslut och under förbehåll av att riksdagen godkänner föreslagna åtgärder — i enlighet med de riktlin-

jer jag här angivit bevilja förhöjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk intill ett belopp av 100 milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag förordat rörande tillfälligt höjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk,
2. medge att för budgetåret 1973/74 förhöjda statsbidrag till kommunala avloppsreningsverk får beviljas intill ett belopp av 100 000 000 kr.

[3] **H 13. Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.** På riksstaten för innevarande budgetår har under denna anslagsrubrik anvisats ett reservationsanslag av 50 milj. kr. Från anslaget utgår bl. a. statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin. Bidrag utgår med belopp som motsvarar högst 25 % av kostnaden.

Inom ramen för de sysselsättningsstimulerande åtgärder som vidtagits under de senaste två åren har bl. a. också bidragen till industrins miljövårdsinvesteringar ökat kraftigt. Under tiden den 1 november 1971—den 30 juni 1972 beviljades inemot 400 milj. kr. i förhöjda statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin. För tiden den 1 september 1972—den 30 april 1973 har 100 milj. kr. anvisats för detta ändamål (prop. 1972: 125, FiU 1972: 40, rskr 1972: 331).

Genom de bidrag som har utgått till miljövårdande åtgärder inom industrin har betydande begränsningar av äldre industrianläggningars förorenande utsläpp uppnåtts. Insatserna har bl. a. medfört en halvering av stoftemissionen till atmosfären från industrin till mindre än 150 000 ton/år, en minskning av utsläppen av organisk substans från cellulosaindustrin från 1 850 till 1 450 ton/dygn, en minskning av mängden suspenderat material i avloppsvattnet från samma industri med ca 325 ton/dygn och en minskning av mängden metaller i avloppsvattnet från järn- och stålverk med ca 25 ton/dygn. Totalt har över 1 000 olika anläggningar försetts med miljövårdande anordningar under perioden. Även från sysselsättningssynpunkt har åtgärderna haft stor betydelse. Enligt naturvårdsverkets beräkningar uppgår den totala sysselsättningseffekten av de insatta statsbidragen till minst 14 000 årsarbeten.

För att ytterligare arbetstillfällen skall skapas inom byggnads- och anläggningsektorn är det också under kommande vinter angeläget att stimulera industrins investeringar i miljövårdande åtgärder. Det statliga bidraget till miljövårdande åtgärder inom industrin bör därför höjas under tiden den 16 oktober 1973—den 31 maj 1974. Som villkor för höjt bidrag bör normalt gälla att arbetena påbörjas och till 60 % utförs under denna tid och att arbetena bedrivs kontinuerligt. För arbeten som påbörjas under den förut nämnda tiden men inte hinner fullföljas i angiven omfattning bör förhöjt bidrag kunna utgå för de kostnader som

hänfört sig till perioden. Den arbetskraft som behövs för byggnads- och anläggningsarbeten får anvisas genom arbetsförmedlingarna.

Förhöjt bidrag bör under den nu aktuella perioden liksom under föregående budgetår utgå med högst 50 % av kostnaden. Vid bidragsgivningen bör den mindre industrins problem särskilt beaktas. För många mindre företag kan åtgärder för att minska utsläppen vid en äldre anläggning vara ekonomiskt mycket kännbara även om investeringen som sådan är av begränsad omfattning. Den av naturvårdsverket hittills tillämpade nedre gränsen för bidrag har i regel gått vid en investeringssumma om 40 000 kr. Under den nu aktuella bidragsperioden bör bidrag kunna utgå även till investeringar av mindre omfattning. I övrigt bör i huvudsak samma principer som under föregående budgetår gälla för bidragsgivningen under den nu aktuella perioden. Detta innebär bl. a. att bidragsgivningen bör inriktas på att få fram nya arbetstillfällen eller på att få till stånd en tidigareläggning av redan planerade arbeten. I sådana fall när det i fråga om en miljövårdande åtgärd inom industrin finns olika tekniska lösningar bör självfallet den lösning väljas som också från arbetsmiljösynpunkt är den lämpligaste.

För de förhöjda bidragen till miljövårdande åtgärder inom industrin under innevarande budgetår beräknar jag ett ökat medelsbehov under anslaget av ca 70 milj. kr. Detta belopp bör anvisas på tilläggsstat.

Eftersom det är angeläget att arbetena mycket snabbt kan sättas i gång har Kungl. Maj:t den 12 oktober 1973 bemyndigat naturvårdsverket att — i avvaktan på riksdagens beslut och under förbehåll av att riksdagen ställer erforderliga medel till förfogande — i enlighet med de riktlinjer jag här angivit bevilja förhöjda statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin intill ett belopp av 70 milj. kr. utöver vad som tidigare anvisats för bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna vad jag förordat rörande tillfälligt höjda statsbidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin,
2. till *Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 70 000 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

HANDELSDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

T.f. chefen för handelsdepartementet, statsrådet Löfberg, anmäler frågan om *tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236) och* anför.

Allmänna prisregleringslagen (1956: 236) är en fullmaktslag, som under vissa förutsättningar ger Kungl. Maj:t möjlighet att införa olika former av prisreglering. Lagen har i vissa hänseenden ändrad lydelse fr. o. m. den 1 juli i år (SFS 1973: 301, prop. 1973: 58, FiU 1973: 20, rskr 1973: 154). En närmare redogörelse för lagens bestämmelser finns i prop. 1973: 58.

De ändringar i prisregleringslagen som genomfördes innevarande år syftade till att begränsad prisreglering i ökad utsträckning skulle kunna användas som ett led i stabiliseringspolitiken. Därför jämkades förutsättningarna för tillämpning av lagen så att prisreglering kan beslutas, när fara har uppkommit för allvarlig prisstegring på viktigare varu- eller tjänsteområde (1 § tredje stycket). Enligt lagens tidigare lydelse krävdes att det uppstått betydande fara för allvarlig stegring av det allmänna prisläget.

Vidare infördes i lagen bestämmelser om två nya former av pris-kontroll. Dessa bestämmelser finns i 3 a och 3 b §§. I 3 a § behandlas s. k. prisutfästelse, dvs. en utfästelse om det högsta pris som skall tillämpas på förnödenhet eller tjänst eller i övrigt om ordningen för försäljning av förnödenhet eller utförande av tjänst. Har någon gjort sådan utfästelse till myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer, får utfästelsen inte frångås utan myndighetens tillstånd.

Enligt 3 b § kan Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer föreskriva, att den som yrkesmässigt säljer viss förnödenhet eller yrkesmässigt utför viss tjänst inte får höja sitt pris förrän viss tid efter det att han hos myndighet gjort anmälan om prishöjningen och skälen för den. Tiden får bestämmas till högst en månad.

Den 21 december 1972 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (1972: 807) om tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956: 236). I kungörelsen förordnades, med stöd av 1 § tredje stycket allmänna prisregleringslagen, att 2—4, 6, 8 och 9 §§ samma lag skulle äga tillämpning till och med den 20 december 1973. Förordnandet godkändes av riksdagen den 2 februari 1973 (prop. 1973: 7, FiU 1973: 2, rskr 1973: 7). Huvuddelen av prisregleringslagens bestämmelser ägde således tillämpning när 1973 års ändringar i lagen beslutades.

Den 21 december 1972 utfärdade Kungl. Maj:t också — med stöd av 3 § 1 mom. prisregleringslagen — kungörelse (1972: 808) om prisstopp. Kungörelsen avsåg vissa viktigare livsmedel, nämligen mjölk och grädde, ost, kött, fläsk och charkuterivaror. Kungörelsens giltighet förlängdes genom kungörelsen 1973: 502 t. o. m. den 20 december 1973.

En ny kungörelse (1973: 690) om prisstopp m. m. utfärdades av Kungl. Maj:t den 6 september 1973. Prisstoppet utvidgades därvid till att utöver livsmedel avse vissa trävaror. Vidare infördes genom kungörelsen sådan anmälningsskyldighet som avses i 3 b § allmänna prisregleringslagen i fråga om pappersved, pappersmassa och vissa pappers- och pappvaror.

I kungörelse (1973: 689) hade Kungl. Maj:t tidigare samma dag med stöd av 1 § tredje stycket allmänna prisregleringslagen förordnat att 3 a och 3 b §§ nämnda lag skulle äga tillämpning t. o. m. den 20 december 1973. Detta förordnande bör nu, på sätt som anges i lagen, underställas riksdagen.

Bakgrunden till Kungl. Maj:ts beslut om prisregleringsåtgärder den 6 september 1973 är att priserna på trävaror, främst på exportmarknaden, har stigit mycket kraftigt under år 1973. Huvudorsaken till exportprisökningarna har varit en stark efterfrågan på den västeuropeiska marknaden. Av den svenska produktionen av sågade trävaror säljs omkring två tredjedelar på export. Exportpriserna på sågade trävaror steg från januari till juni 1973 med 60—65 %. Den inhemska prisuppgången återspeglas i producentprisindex, som under samma tid steg med omkring 50 %.

Då det kunde befaras att priserna skulle fortsätta att stiga kraftigt, förordnade Kungl. Maj:t, som förut har nämnts, om prisstopp på trävaror. Vilka typer av trävaror som omfattas framgår mera i detalj av prisstoppskungörelsen. Som stoppriser gäller de priser som tillämpades den 2 maj 1973.

En följd av prisstegringen på trävaror är att också priserna på pappersved, pappersmassa, papper och papp går upp. För dessa varor bedömdes det dock vara tillräckligt att införa sådan anmälningsskyldighet som avses i 3 b § allmänna prisregleringslagen. Förutsättning för att en skyldighet av detta slag skall kunna införas är att förordnande har getts om att nämnda paragraf i lagen skall träda i tillämpning. Ett så-

dant förordnande kan enligt 1 § tredje stycket prisregleringslagen ges, om det uppkommit fara för allvarlig prisstegring på viktigare varuområde. Den nyss beskrivna prisutvecklingen på trä- och pappersområdet innebar uppenbarligen att sådan fara uppkommit. Kungl. Maj:t förordnade därför om tillämpning av 3 b §. Förordnandet omfattade även 3 a §, eftersom det inte är uteslutet att också åtgärder som där avses kan aktualiseras. Tiden för tillämpning av 3 a och 3 b §§ bestämdes av praktiska skäl att upphöra samtidigt med giltighetstiden för andra bestämmelser i lagen. Den utgår således den 20 december 1973.

Frågor om tillämpningen av reglerna om prisstopp och om förhandsanmälan handläggs av statens pris- och kartellnämnd.

På grund av de förordnanden som här redovisats äger 2—4, 6, 8 och 9 §§ — inbegripet 3 a och 3 b §§ — prisregleringslagen tillämpning t. o. m. den 20 december 1973. Frågan om fortsatt tillämpning av bestämmelserna för tiden därefter bör tas upp i detta sammanhang.

Bakgrunden till förordnandena den 21 december 1972 om tillämpning av allmänna prisregleringslagen och om prisstopp på vissa livsmedel var att överenskommelsen i december 1972 mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation samt konsumentdelegationen om priser på jordbruksprodukter skulle ha lett till en höjning av konsumentprisnivån som inte kunde godtas. Prisstoppsbeslutet innebar för de av prisstoppet berörda varorna att de beräknade intäktsökningarna för jordbruket måste betalas med statsmedel.

Prisstoppet på vissa livsmedel avses gälla även under första halvåret 1974. Också i fråga om trävaror bör prisregleringen förlängas. Bestämmelserna i allmänna prisregleringslagen bör därför tillämpas ytterligare ett år. En sådan förlängning kräver riksdagens godkännande.

Vilken omfattning regleringsåtgärderna under år 1974 behöver få kan inte nu bedömas i detalj. Det får ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om detta.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. godkänna Kungl. Maj:ts förordnande om tillämpning av 3 a och 3 b §§ allmänna prisregleringslagen,
2. godkänna att Kungl. Maj:t förordnar om fortsatt tillämpning av 2, 3, 3 a, 3 b, 4, 6, 8 och 9 §§ allmänna prisregleringslagen under tiden den 21 december 1973—den 20 december 1974.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

INRIKESDEPARTEMENTET

Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 12 oktober 1973.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, ODHNOFF, MOBERG, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON.

Chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Holmqvist, anmäler de ärenden under inrikesdepartementets handläggning som angår frågan om utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 avseende vissa ekonomisk-politiska åtgärder och anför.

DRIFTBUDGETEN

ELFTE HUVUDTITELN

B. Arbetsmarknad m. m.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i skrivelse den 29 juni 1973 begärt att ytterligare 200 milj. kr. skall anvisas för allmänna beredskapsarbeten och 300 milj. kr. för särskilda beredskapsarbeten under budgetåret 1973/74. Enligt styrelsen kan det även framgent väntas föreligga betydande sysselsättningsproblem, trots att den pågående konjunkturuppgången efter hand medför ökad efterfrågan på arbetskraft. Särskilt väntas äldre och handikappade arbetssökande samt i vissa delar av landet personer med starka bindningar till hemorten ha svårt att tillgodogöra sig den ökade tillgången på arbete. Dessutom väntas fortsatta svårigheter inom byggnadsbranschen och för vissa grupper av ungdomar.

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor har i skrivelse till regeringen den 5 juni 1973 begärt att arbetsmarknadsverket tilldelas medel för att anställa arbetsförmedlare som kan koncentrera sitt förmedlingsarbete på kvinnliga arbetssökande. Dessa förmedlare skall delta i anpassningsgruppernas arbete ute på arbetsplatserna och tillsammans

med arbetsgivare och fackliga företrädare medverka till att öka anställningen av kvinnor. Delegationen föreslår att 100 sådana specialtjänster inrättas.

Remissbehandlingen av framställningen avslutas i dagarna.

Departementschefen

Sysselsättningen har under innevarande år förbättrats betydligt för flertalet grupper på arbetsmarknaden. Trots konjunkturuppgången finns emellertid fortfarande sysselsättningsproblem för vissa grupper. Detta gäller bl. a. för kvinnor och ungdom i stora delar av landet. Med hänsyn härtill är det nödvändigt att göra särskilda insatser för att regionalt skapa sysselsättning. Vidare måste kraftfulla arbetsförmedlingsåtgärder vidtas för att undanröja de hinder som i olika situationer kan finnas för placering av arbetslösa arbetssökande på lediga platser.

De på riksstaten för innevarande budgetår anvisade medlen till allmänna och särskilda beredskapsarbeten har, som jag anförde i årets statsverksproposition, beräknats för en verksamhet av den omfattning som kan anses normal i ett gynnsamt läge på arbetsmarknaden. Med hänsyn till vad jag nyss har anfört är det nödvändigt att under innevarande budgetår liksom under de två föregående göra extra insatser av beredskapsarbeten, inte minst i form av arbeten inom tjänstesektorn. Det är sålunda angeläget att en väsentlig del av beredskapsarbetena inriktas så att de kan sysselsätta personer med särskilda svårigheter att få arbete, t. ex. kvinnor och ungdom med dålig förankring på arbetsmarknaden.

Som chefen för finansdepartementet framhöll i prop. 1973: 125 angående komplettering av riksstatsförslaget kan också behovet av beredskapsarbeten inom byggsektorn väntas bli betydande under kommande vinter. Jag kan i anslutning härtill erinra om att chefen för kommunikationsdepartementet tidigare denna dag har förordat att statens vägverk skall anvisas ytterligare 200 milj. kr. för vägbyggen under innevarande budgetår. Jag kommer också att föreslå Kungl. Maj:t att meddela igångsättningsstillstånd för oprioriterat byggande i den omfattning sådana projekt aktualiseras under vintermånaderna. Vidare bör vissa byggnadsprojekt inom sjukvårdsområdet kunna tidigareläggas.

På Kungl. Maj:ts uppdrag har arbetsmarknadsstyrelsen efter samråd med landstingsförbundet, kommunförbundet och vederbörande personalorganisationer anordnat arbetsmarknadsutbildning i form av åtta-veckorskurser för anställda i vårdsektorn och vid barnstugor, varvid uppkomna vakanser har fyllts genom anordnande av kommunala beredskapsarbeten med 75 % statsbidrag. Enligt gällande bestämmelser skall verksamheten planeras så att samtliga kurser kan vara avslutade den 31 mars 1974. Med hänsyn till arbetsmarknadsläget väntade utveckling avser jag att snare denna dag anmäla förslag att verksamhe-

ten får fortsätta under ytterligare ett år eller t. o. m. utgången av mars 1975.

Erfarenheterna från 1960-talet visar, att den ökade arbetslösheten vid konjunkturbedgångar tenderar att kvarstå vid uppgång i konjunkturen. Vi kan i den nuvarande konjunkturuppgången konstatera, att det finns ett betydande antal lediga platser som inte har besatts samtidigt som det finns ett stort antal arbetssökande. Det är därför, som jag har antytt inledningsvis, motiverat att nu genomföra en särskild kampanj i samråd med arbetsmarknadens parter för att söka påverka arbetssökandes och arbetsgivares önskemål i syfte att göra det möjligt att bereda de arbetssökande anställning på de lediga platserna. För att en sådan kampanj skall kunna genomföras bör ytterligare lönedel ställas till arbetsmarknadsstyrelsens förfogande motsvarande tillfällig arvodestjänst under år 1974 av högst 200 handläggande tjänstemän. Denna personal bör användas för en samlad förmedlingsinsats i fria former, som avpassas efter situationen i varje särskilt fall. Vid anställningen av personalen bör arbetsmarknads- och arbetsplatserfarenhet tillmätas stor betydelse. Hänsyn bör också tas till att en stor andel av de placerade arbetssökande är kvinnor och ungdomar. En samlad insats av det slag som jag här åsyftar bör sålunda kunna bli ett verksamt medel för att nedbringa arbetslösheten bl. a. bland dessa båda grupper arbetssökande.

I samband härmed vill jag hänvisa till förslaget från delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor om inrättande av 100 specialtjänster vid arbetsförmedlingen för särskild förmedling av kvinnliga arbetssökande. Remissbehandlingen av delegationens förslag är ännu inte avslutad. Då delegationens förslag avser inrättande av tjänster anser jag att regeringens ställningstagande till förslaget bör redovisas i 1974 års statsverksproposition. Ett förslag om utökning av arbetsförmedlingens resurser med särskild personal för kvinnofrågor bör kunna behandlas av riksdagen så att personal kan anställas redan den 1 april 1974.

Mot bakgrund av vad som tidigare har anförts finner jag det dessutom motiverat att utsträcka giltighetstiden för det särskilda utbildningsstödet på 5 kr. i timmen till företag, som utöver normal rekrytering anställer och utbildar ungdomar och kvinnor m. fl. Detta stöd kan f. n. utgå längst till slutet av år 1973. Jag förordar att giltighetstiden förlängs t. o. m. den 31 december 1974. Vid tillämpning av denna stödform bör ökad uppmärksamhet ägnas åt prövningen av att fråga verkligen är om en extra rekrytering, som inte ingår som ett normalt led i företagets utveckling.

Jag beräknar att de av mig förordade åtgärderna medför en årlig utgiftsökning om ca 55 milj. kr., varav drygt 25 milj. kr. skulle belasta innevarande budgetår.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att utsträcka giltighetstiden för bestämmelserna om det särskilda utbildningsstödet till företag, som utöver normal rekrytering nyanställer ungdom och kvinnor, till utgången av år 1974.

[1] **B 2. Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa.** Under denna rubrik har för budgetåret 1973/74 anvisats ett reservationsanslag av 360,2 milj. kr., varav 331,2 milj. kr. har beräknats för allmänna beredskapsarbeten och 8 milj. kr. för detaljplaneringsbidrag. Av beloppet för allmänna beredskapsarbeten har 175 milj. kr. beräknats för vägarbeten.

Med hänvisning till vad jag tidigare har anfört förordar jag att ytterligare 300 milj. kr. anvisas för allmänna beredskapsarbeten under innevarande budgetår, dvs. 100 milj. kr. utöver vad som begärdes i arbetsmarknadsstyrelsens skrivelse den 29 juni 1973. Av beloppet beräknar jag 100 milj. kr. för vägarbeten.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 000 kr., varav förslagsvis 100 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

[2] **B 4. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning.** Under denna rubrik har för budgetåret 1973/74 anvisats ett reservationsanslag av 931,9 milj. kr. Av anslaget har 367,8 milj. kr. beräknats för särskilda beredskapsarbeten och 274,4 milj. kr. för arkivarbeten. Av beloppet för särskilda beredskapsarbeten har 50 milj. kr. beräknats för vägarbeten.

Med hänvisning till vad jag förut har anfört förordar jag att ytterligare 400 milj. kr. anvisas för särskilda beredskapsarbeten, dvs. 100 milj. kr. utöver vad som begärdes i arbetsmarknadsstyrelsens skrivelse den 29 juni 1973. Av beloppet beräknar jag 125 milj. kr. för vägarbeten.

Antalet sysselsatta i arkivarbeten ökades under budgetåret 1972/73 från ca 10 000 till ca 13 000. Medelsberäkningen i årets statsverksproposition förutsatte att antalet därefter åter skulle sänkas successivt till ca 10 000. Hittillsvarande erfarenheter visar emellertid att antalet sysselsatta i arkivarbeten inte har kunnat nedbringas — antalet var i september i år drygt 12 600 — och att man under återstoden av budgetåret har att emotse betydande svårigheter att arbetsplacera handikappade m. fl. Någon sänkning av antalet arkivarbetare bör därför inte komma i fråga f. n. Jag anser att möjlighet i stället bör finnas att under budgetåret öka antalet tillgängliga arkivarbetsplatser med ytterligare 2 000, dvs. till högst ca 15 000. Detta medför ett ökat medelsbehov för ändamålet.

Jag förordar att ytterligare 50 milj. kr. anvisas för arkivarbeten under innevarande budgetår.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Särskilda åtgärder för arbetsanpassning* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 000 kr., varav förslagsvis 125 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

KAPITALBUDGETEN

IV. STATENS UTLÄNINGSFONDER

[3] 10. **Statens hantverks- och industrilånefond.** Under denna rubrik har på riksstaten för innevarande budgetår anvisats ett investeringsanslag av 20 milj. kr. Vid budgetårets ingång fanns dessutom hos företagareföreningarna och i fonden sammanlagt ca 20 milj. kr. att disponera för nyutlåning. Till föreningarna inflytande amorteringar beräknades för budgetåret komma att uppgå till ca 49 milj. kr. Föreningarnas totala nyutlåningskapacitet under budgetåret kan därför beräknas till ca 89 milj. kr.

De medel som under senare år tillförts statens hantverks- och industrilånefond har i huvudsak varit tillräckliga för att möta de mindre och medelstora företagens efterfrågan på lån hos företagareföreningarna. Under år 1970 medförde svårigheterna på kreditmarknaden för framför allt den mindre industrin ökad efterfrågan på lån från föreningarna. På tilläggsstat I för budgetåret 1970/71 anvisade riksdagen 20 milj. kr. till förstärkning av hantverks- och industrilånefonden. Efter en viss nedgång i kreditgivningen under år 1971 till följd av den då lättare kreditmarknaden har efterfrågan åter ökat och år 1972 steg föreningarnas nyutlåning till omkring 92 milj. kr. Under år 1973 har efterfrågan fortsatt att öka markant. För att tillgodose efterfrågan har föreningarna ansökt om lån ur statens hantverks- och industrilånefond på sammanlagt 47,4 milj. kr. för budgetåret 1973/74. F. n. finns ca 22,2 milj. kr. disponibla i fonden för utlåning till föreningarna.

I samband med att företagareföreningarnas organisation successivt förstärkts har de fått allt större betydelse som förmedlare av statligt kreditstöd till de mindre och medelstora företagen. Jag vill i detta sammanhang också erinra om riksdagens beslut att tilldela företagareföreningarna vidgade uppgifter i fråga om företagsservice. För ändamålet har 2,5 milj. kr. anvisats för budgetåret 1973/74. Företagareföreningarna svarar för den regionala samordningen av serviceinsatserna och för direktinformationen till företagen. Föreningarnas vidgade uppgifter på

detta område kan väntas medföra att ytterligare anspråk kommer att ställas på krediter genom företagareföreningarna.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bedömer jag en ytterligare förstärkning av statens hantverks- och industrilånefond vara erforderlig under innevarande budgetår. En utökning av fonden med 20 milj. kr. är enligt min mening väl ägnad att tillgodose föreningarnas behov av lånemedel. Med den föreslagna förstärkningen av fonden skulle företagareföreningarna för innevarande budgetår få ett tillskott av lånemedel om $(22,2 + 20) 42,2$ milj. kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Statens hantverks- och industrilånefond* på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74 anvisa ett investeringsanslag av 20 000 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

Bilaga 7

Förteckning

över av Kungl. Maj:t hos riksdagen i prop. 1973: 165 begärda anslag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/74.

DRIFTFUDGETEN

A. Egentliga statsutgifter

V. Socialdepartementet

C 1	Allmänna barnbidrag, <i>förslagsanslag</i>	160 000 000
C 3	Bostadstillägg m. m., <i>förslagsanslag</i>	30 000 000
D 1	Bidrag till social hemhjälp, <i>förslagsanslag</i>	120 000 000
D 2	Bidrag till anordnande av barnstugor, <i>reservationsanslag</i>	30 000 000
D 4	Bidrag till kommunala familjedaghem, <i>förslagsanslag</i>	30 000 000
D 7	Särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m., <i>reservationsanslag</i>	30 000 000
		400 000 000

VI. Kommunikationsdepartementet

B 2	Drift av statliga vägar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	75 000 000
B 3	Byggande av statliga vägar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	115 000 000
B 6	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	10 000 000
		200 000 000

VIII. Utbildningsdepartementet

B 16 a	Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom kulturområdet, <i>reservationsanslag</i>	10 000 000
D 8 a	Särskilda åtgärder på skolområdet, <i>reservationsanslag</i>	15 000 000
		25 000 000

IX. Jordbruksdepartementet

H 13	Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m., <i>reservationsanslag</i>	70 000 000
------	--	------------

XI. Inrikesdepartementet

B 2	Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa, <i>reservationsanslag</i> , varav förslagsvis 100 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	300 000 000
B 4	Särskilda åtgärder för arbetsanpassning, <i>reservationsanslag</i> , varav förslagsvis 125 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	450 000 000
		750 000 000
	Summa för driftbudgeten	1 445 000 000

KAPITALBUDGETEN**Kapitalinvestering***I. Statens affärsverksfonder***A. Postverket**

1	Posthus m. m.	7 000 000
---	---------------	-----------

C. Statens järnvägar

1	Järnvägar m. m.	70 000 000
---	-----------------	------------

*IV. Statens utlåningsfonder***Inrikesdepartementet:**

10	Statens hantverks- och industrilånefond	20 000 000
----	---	------------

*IX. Diverse kapitalfonder***Kommunikationsdepartementet:****Sjöfartsverkets fond:**

3	Sjöfartsmateriel m. m.	2 000 000
---	------------------------	-----------

	Summa för kapitalbudgeten	99 000 000
--	---------------------------	------------

Innehållsförteckning

Ekonomisk-politisk översikt med förslag till åtgärder	2
Hemställan	13
<i>Socialdepartementet Bil. 1</i>	15
Allmänna barnbidrag	15
Bostadstillägg m. m.	16
Bidrag till social hemhjälp	17
Bidrag till anordnande av barnstugor	18
Bidrag till driften av barnstugor	18
Bidrag till kommunala familjedaghem	19
Särskilda insatser för en barnvänlig boendemiljö m. m.	20
<i>Kommunikationsdepartementet Bil. 2</i>	23
Drift av statliga vägar	24
Byggnad av statliga vägar	24
Bidrag till drift av enskilda vägar m. m.	25
Posthus m. m.	25
Järnvägar m. m.	25
Sjöfartsmateriel m. m.	26
<i>Utbildningsdepartementet Bil. 3</i>	27
Bidrag till byggnadsarbeten m. m. inom kulturområdet	27
Särskilda åtgärder på skolområdet	28
Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m.	30
Studiebidrag m. m.	31
<i>Jordbruksdepartementet Bil. 4</i>	33
Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område	33
Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m. m.	34
Bidrag till miljövårdande åtgärder inom industrin m. m.	36
<i>Handelsdepartementet Bil. 5</i>	39
Tillämpning av allmänna prisregleringslagen	39
<i>Inrikesdepartementet Bil. 6</i>	43
Sysselsättningsskapande åtgärder för arbetslösa	46
Särskilda åtgärder för arbetsanpassning	46
Statens hantverks- och industrilånefond	47
Förteckning över av Kungl. Maj:t hos riksdagen i prop. 1973: 165 begärda anslag på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1973/ 74 Bil. 7	49

